

Előfizetési árak:

Egész évre 5 ft — kr

Fél évre 2 ft 50 kr.

Negyed évre 1 ft 25 kr.

Közlegyeknek, körjegyzőknek

és tanulóknak egész évre 4 ft.

Minden a lap szelvére, részli illés

számlákra a szerkesztőségbe (felő

vára, papírcsere utca 8. sz.) — az

előfizetők, hirdetések és felhívás

ok a kiadványokba. Husár levél

könyvkérésre küldendő.

Megjelen vasárnaponként.

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI ÉS VEGYESTARTALMU HETILAP.

Hirdetési árak:

Egy négyhasábos petitsor

ára helyegen kívül 8 kr.

Többszöri közlésnél árke-

vezmény.

Hivatalos hirdetések

100 szóig 2 ft 30 kr bé-

lyeggel együtt, — minden

további megkezdett 100 szó

után 1 fttal több.

Kéziratok nem adtnak

vissza.

Egyes szám ára 10 kr.

Üdvözet a kath. körnek!

Schlagintweit dr., az Indiák nagy-hírű kutatója említi, hogy az egyik ótani lakir azon sajátzerü varázserővel bírt, miszerint több európai diplomata jelenlétében és szigorú ellenőrzése mellett virágmagvat ültetett el, mely néhány negyedóra múlva a vendégek legnagyobb bámulatára kikelet, fejlődött és virágozott. — Hogy mennyire felel meg a német író ezen előadása a valóságnak, nem akarjuk kutatni ez alkalommal, de ezen indiai fakir varázsmutatványához merjük hasonlítani csupán ama tüneményt, melylyel a nyitrai katolikus kört bámulatos rövid idő alatt létrehozni sikerült. — Még néhány hét előtt igénytelen cikk alakjában jelent meg ez eszme lapunk hasábjain, de aki elvetette a magot, büvös erővel dolgozott, a talaj, melybe vetette, rendellenesen szokatlan gyorsasággal növesztette terebélyes fává a belé vetett mustármagot.

Valljuk meg őszintén, hogy a terv ily nagyszerű sikerrel meglepetésünk még örömnél is nagyobb, mert minden egyebet csak 268 tagot nem vártunk egyszerre. Ha tekintjük azt a merev magatartást, melyet a helybeli hyperloyalis kormánypart a katolikus kör iránt tanúsított, azt a pressziót, melylyel tavasodorni iparkodnak azokat, kik mindenfelől kénytelenek felfogni a szelet, úgy hogy pl. egy tekintélyes polgártársunk, ki még két hét előtt igen melegen érdeklődött a kör létrejötte iránt, ma még tagyá sem mert beiratkozni; ha mérlegeljük azt a sok kiméltetlen támadást, gyanúsítást, melylyel a kört sajtóban és magán körökben megoltni akarták, mielőtt még életet kapott volna; ha tekintjük azt a körülményt, hogy a kath. kör tagjai, kik jobbra hívatlanok, egyelőre még más eddig létező köröknek is tagjaik s így jó hosszú időre másfelé is tagdíjt fizetni kötelesek, s mégis ennyien sorakoztak a katolikus zászló mellé, úgy meglepetésünk nem csekélyebb azokénál, kik a feutnevezett csodálatos virágtermesztést megbámulták.

De manapság már csak ritkán történnek csodák, a dolgoknak jobbára természetes magyarázata van. A katolikus kör ily gyors és sikeres létrejötte

egy férfinak köszönhető, kinek neve, vásárra nem vitt széles ismerete, szep-lőtelen jelleme, közbecsülésnek örvendő egyéni szerénysége közelben távolban legalkalmasabb géppontot képezett, hogy a katolikus kör szemképrázató krisztalizációját kezdje csoportosuljon; ki, annak az értelem és következményének számos le-vezető esztendője legyen, a kör céljaira 1000 hitványi adománnyal járult. Nehogy ugy járjon, mint a Niebelungok dalnokai, aki Siegfriedet ismertté tette az egész világon, de ő maga ismeretlen maradt, kimondjuk, hogy ez Vagner József apátka-nonok ur, kit a kör előlegesen is elnö-kének választott. — Lám, hogy kano-nokok is létesíthetnek valamit, csak akarni kell.

A mozgalom másik és nem kevésbé fontos tényezője, ki mint a szép Galathea szobrása, az élettelen kőbe lelket lehelt, lapunk D. munkatársa, ki az ajkáról-ajkra rebbenő tévteleg óhajnak irányt adott, ki-nek tolla alatt a jámbor kívánság mate-rializódott, konkrét alakot öltött, és esen-des zajtalan magán munkálkodása mel-lelt rövid idő alatt, ez a gyöngykagyló a tenger fenekén szilárd halmzállapotot vett fel.

Az a váratlan tünemény, mely egy egyszerű szemináriumi tanár igénytelen szavát, mint a Loreley ehoja, több száz-szorosan visszhangozza, egyuttal bátor-ságot önt belénk, hogy mi katolikusok még sem vagyunk oly kevesen, mint a mennyire ellenfeleink becsülnék bennün-ket. Ösztönzésül szolgáljon ez a vidék-nek, hogy csak el kell sütni az első riadó lövést és, mint a hun mondában feltámadnak a harcok halottaikból.

Mi nem politizálunk, az természetes, csak társadalmi uton akarunk oda hatni, hogy katolikus értelmiségünkbe, katho-likus polgárságunkba azon melg erdeklődést öntsük, mely az ország összes vallásfelekezeteiben meg van, s melynek hiányát eddig már maga a katolikus elem is oly sajnálattal konstatalta.

A felállított katolikus tomb már is oly hatással van a város többi köreire, mint a mesebeli mágnes hegy, mely a mellette vírtöröző hajók valamennyi vas-alaktrésztét magához vonzotta, s azok összeomlását eredményezte. Mi nem ki-vántuk a bomlást, de ha megtörténik,

nem vagyunk képesek azt meghiúsítani. Az elhangzott varázsszó dús csirákat esalt életre, a katolikus név, mely-lyel annyira ijesztették a polgárokat, nem a széztüülés, hanem az összetartás jel-szavának bizonyult be ez alkalommal. Azé az összetartás, melyre bennünket kényszerít az antikatholikus áramlat, mely a sajtóban, a hivatalok betöltésénél, az előléptetéseknél oly veszedelmes jelleggel kezd iltetni.

Azért üdvözet nektek katolikus testvérek! Hő köszönet, hogy nem feled-tétek el e nevet, hanem önzetesen büsz-keséggel a társadalom minden rétegéből emeltétek fel fejéteket, jelöl: hogy az egész vonalon pezsegni kezd az élet, leng-gedezni kezd egy langyos éltető áramlat, mely megtörni van hivatva azon hideg takarót, mely félszázad óta meddő tét-lenségre kárhooztattott.

Érezzék magukat otthon a ka-tholikus körben, a katolikusok baráti körében!

Nyitrváros és az elemi iskolák.

A helybeli róm. katolikus elemi fiú-iskola egy idő óta más vallású polgártársai-nak, nem tudjuk, irigység vagy felekezeti szűkkeblőség és gyűlölség szülte támadásai-nak kezezi celtabláját. Nemcsak a helybeli sajtó magyar című, de német cikkekkal dí-zsceskedő organumában, hanem a városban is, s nevezetesen a pénzügyi bizottság ülé-seiben nem épen toleranciára avagy meltá-yosságra mutató hangok emeltettek a nyit-rai katolikus népiskola ellen; sőt mint épen a pénzügyi bizottság érdemes elnö-kének multkori soraiból kivették a r. kath. iskolások által összeállított és betervezett s a közgyűlés által elfogadott költségvetés is több nyitrai polgár által (hogy kik azok, könnyen eltalálhatók) mint jogtalan és ille-tékelen megfélembiztetési szándékoztatik.

Honnan ered ezen ellenszenv és gyű-lölet a római kath. népiskola ellen, nem tudjuk.

Vagy tán az faj egyes polgártársaink-nak, hogy a kath. elemi iskola úgy az épü-letet és annak berendezését, mint magokat a tanerőket és az ezek által felmutatott eredményt tekintve, megfelel a törvény és a magyar szülők követelményeinek s igé-nyeinek. Hogy azonban iskolánk ezen köve-telményeknek megfelelően, Nyitra városa nem kímélt semmi költséget sem az épület helyreállítására és felszerelésére, sem pedig

a tanerők jobb és a helyi viszonyoknak megfelelő díjazására. Ezzel Nyitra városa a magyar népnevelés szent ügyének hozott és hoz nemes áldozatot. Ismeretes dolog, hogy a régi iskolai épület sem szük voltánál sem pedig berendezésénél fogva nem felelt meg a tanügyi követelményeknek, s így okvet-lenül kellett az iskolai épületet nagyobbít-tani és kellően felszerelni.

De épen azt kérdik ama urak, hogy jut a város ahoz, hogy a katolikus isko-lát oly nagy költséggel helyreállítsa, hogy majdnem 16 000 forintot költsön egy isko-lára s az mégis megtartsa katolikus jellegét? Ezen maliciózus kérdésre az iskola rövid történetének előadásával és a népne-velési törvényekkel felelünk.

A nyitrai róm. kath. népiskola, ameny-nyiben a rendelkezésünkre álló hites for-rásból kifürkészünk sikerült, alapítójaul gróf Révay Antal nyitrai püspököt (1780—83.) tiszteli. Így hát katolikus eredete és első jellege elvitázhatlan. Ekkor csak két osztályból állott és külön leányiskolával nem bírván még a város, a leányok is itt nyertek elemi oktatást. E század első felében s főkép a szabadságrat sovárgó és küzdő 40-es években mint nemzeti iskola szerep-elt ez intézet, de mint katolikus iskola.

A szabadságharc leveretése után a szomorú emlékü 50-es években, midőn nem-et és eseh beanterek árasztották el az országot, s az erőszak nemcsak a hivata-lokba, hanem még az iskolába és templomba is betolakodott, a nemzeti iskolából katho-lische Hauptschule lett, melyben eseh és tót volt a tanítási nyelv, de katolikus jel-legét az erőszak sem rabolta el. Ezen idő-ben a két osztály kiegészített 4-re. — A Bach korszak megszűntével visszazállt az elemi iskolába is a magyar szellem és nyelv. Midőn tehát megalkottatt az 1868-i népoktatási törvény a nyitrai városi iskola kath. jellegű volt. De mit is szól az 1868. XXXIII. t.-c. 25. §? „Azon már fennálló hitfelekezeti iskolákra nézve mindazáltal, a melyek eddigelé a közeg vagyonaiból és jó-vedelméből tartatnak fenn, szabadságban áll az illető közsegnek, az eddigi gyakorla-tot továbbra fenntartani; de ily esetben a segélyezés a különböző hitfelekezeti iskolák közt is igazságos arányban osztandó meg, s egy hitfelekezet iskolájától sem vonathatik el, míg a többi hitfelekezetek iskolái irá-nyában is meg nem szüntettetik.” Nyitra városa e törvényadta szabadságával és jó-gával élt s a katolikus iskolát felekezeti mivolta dacára is a város vagyonából és jövedelméből fenntartotta mindaddig, anélkül hogy ez ellen valaki fölszóalt volna, kivéve a legújabb időben a város javát és kultu-ráját annyira „szívén viselő” néhány polgár emel kifogást. — Avagy nem segélyezi a város a lakosság arányában a más feleke-zeti iskolákat? Az 1894. évi más évi költ-segvetések azt mutatják, hogy igenis tete-

TÁRCA.

Látogatásom szt. Péter és Jupiternél.

Pünkösd vasárnapjára hagytam magamnak a szt. Péter bazilikának tüzetes megtekintését, ez leven Romában való tartózkodásomnak második napja és a környék népének ünnepe. Sohasem fogom e mozgalmas napot elfelejteni, melynek már kezdete is elég érdekes volt. Almomból ugyanis harangkongatás ebresztett fel, olyanforma mint nálunk a tűzjelzés. Természetes, hogy rögtön talpon voltam, tapasztalt szobatársam azonban csakhamar felvilágosított, hogy Ita-liában ez a rendes harangozás, most is a reggeli „Ur angyala”-ra harangoztak. De alig hogy megnyugodtam, roppant zsvajt halok a fogadók előtti terén; torlaszka-kadtából kiabált valaki: „Latte! Latte!” — „tejet! tejet!” Azt hittem kezdetben, hogy valaki az átvirrasztott éjszakán át bevett spirituozus tüzet kívánja vele oltani, pedig dehogyan! Kinyitom az ablakot és ime! a piacon egy egész keeskenyáj fekszik beke-sen, csak a hajtó kiabál: „tejet! tejet!” A dolog kezdett érdekelni, annál is inkább, mert megelevedni láttam az utcát: asszo-nyok, férfiak vegyest közeledtek a hajtóhoz, kiki edényvel a kezében. A megkötött alku után a hajtó megbökött egy keesket, ez fel-állt és ő megfette a vevőnek szemelattára, tejet ez utóbbi vagy ott helyben költötte el, vagy pedig magával vitte. Ime! ilyenek a Római „tejszárnyok.” Birnak azon előnyvel

hogy hamisítatlan, természetes tejet kap az ember; ebben igazan praktikus az oiasz.

Ez előzmenyek után a szt. Péter-templomba siettem, mert, ha valahol, úgy itt leginkább hasznos a korán kelés.

Veuillot Lajos, a híres francia publi-cista meg megerése előtt ilyenképen nyilatkozott e helyről: „Valóban mi sem ün-nepélyes és magasztos e földön, ha eme hely magában veve, semmit nem tekintve külpompájára, nem ünnepeles és magasztos!” Igaza volt. Otthona ez mintegy az egész emberiségnek; nem egy népe, vagy országa. Magyarok, németek, franciák, amerikaiak, ausztraliának egy időben voltak ott; mint testvérek üdvözölték egymást, mindegyikünk mondhatta: „ez az én templomom.” mindegyikünk egy érzelem lelke-sített. Ez a legideálisabb egység a világon.

A pogány császárok által emelt győ-nvörű épületek, a marványpaloták és fűrdők elhagyatott, pusztá romok; Nero arany-palotájának, a kapitoliumi győnvörű Jupiter-templonnak helye sem állapítható meg tel-jes bizonyossággal; a szegény halásznak sírja pedig mintegy szive a világegyháznak, s a századok folyamán új meg új díszel lett körülveve.

Mint szemük fényét őrizték az őske-resztények az apostolfejedelem sírját, míg-len a negyedik század elején megjelent nagy Konstantin császár, ki beket adva az egy-báznak, az apostol hamvai felett a legszebb templomok egyikét építette, mintegy szim-bolumaul ama győzelemnek, mit a keresz-ténység a pogányság felett kivívott. Pogány templomokból vett 96 győnvörű marvány-oszlop 9 hajóra osztá azt; belseje és kül-seje egyaránt fényes, nagyszerű volt. Az előudvar oszlopcsarnokában sír sír mellett volt; a többi között itt feküdt II-ik Otto

császár és sok pápa. „A mi császáraink” — mondja ar. sz. szt. Janos — „nagy kegynek tekintik, ha megengedtetik nekik, hogy te-meik, ha nem is szt. Péter oldalán, de legalább templomának előcsarnokában nyu-godhassanak.” A templom körül, mintegy az ő árnyában számtalan kápolna, sok ko-lostor és a zarandokok részére szállók épül-tek idővel. Mesés volt a Konstantin-fele templom gazdagsága, de ennél becsesebbek azaz emlékek, melyek, mondhatni minden kövchez fűződtek. Ha még állana, joggal mondhatnók róla, hogy kőbe vésett világ-történelem, mert hiszen egy évezrednek esemé-nyei bírtak benne emlékkövekkel.

Emlékezetes volt ama nap, midőn a 800-ik évben III. Leo pápa fönt a marvány-lepesőn, mely az előudvarhoz vezetett. Ká-rolyt, a frankok dicsőséges fejedelemét fo-gadta. A pápa megölelte az egyház eme hű fiát és szent dalok zenéje mellett vonultak az „ezüst kapu” at a templomba, hogy ott a pápa az apostol „confessioja” előtt tér-deplő császárnak a koronát fejére tegye.

Károly után sok császár térdelt meg ama porfirakövön, mely ma a közepkapu közvetlen közelében látható. A pápák a meg-koronázandó császárt az előcsarnokhoz ve-zető lépcsőn fogadták mindig. Itt volt egy „sz. Mária a toronyban” neven ismeretes templomecska arról nevezetes, hogy a csá-zár itt nevezetett ki mindenekelőtt szt. Péter templomának kanonokjává, esküt te-ven előbb, hogy hiv lesz az egyházhoz és bekeben fog vele élni. Ezután a pápa elé vezették őt, s ez háromszor kérde: bekeben akar-e élni az egyházzal? Ennek három-szoros megerősítése után megkapta a há-romszoros bekecsokot. A pápa erre meg-ölelte a császárt, s jelöl annak, hogy ő is vedeni fogja világi uralmát a császárnak, a

pápa saját palástjával takarja be és úgy vezette a templom belsejébe. Azután ének-vel vonult a menet szt. Péter „confessiojá-hoz.” Időközben meg szt. Mór oltáránál állapodván meg a bal kereszthajójában, ahol az osztiai bibornoktól a szt. kecsét kapta a császár vállán és karján. A koronázást maga a pápa végezte a fölöttárnál, a szt. sírról veve koronázási jelvényeket.

De nem mindig ily békes jelenetek játszódtak le szt. Péter templomában! A vandálok, kik az 5-ik században pusztítva vonultak végig a városon, még ugyan kimé-ltelt voltak a templom iránt, de már a szaracénok 846-ban sokat pusztítottak benne. Egyetlen nap alatt megfosztották minden ekessegetől; oly rettenetes volt a pusztulás kepe, hogy Sergius pápa e fölötti banatában meg is halt. A németek meg rosszabb em-léket hagytak maguk után. IV. Henrik az ő Guibert nevű ellenpápjával 1083-ban os-trommal vette be a bazilikát és június 28-án ugyanazon kreaturája által meg is koronáz-tatta magát. Rótszakallú Frigyes III. Sándor pápa ellen harcolva, annyira ment, hogy a templomot felgyújtatta s feldöntvén az erc-kapukat emberverrel szentségletenítette azt meg. De ránehezedett az Isten büntető keze. A doghalál tönkretette hadsereget, és a büszke császár szökeve hagyta el Romát. Nagy Napoleon is azt hitte Frigyeshez ha-sonloan, hogy az egyházi atok ki nem veszi kezéből a kardot, pedig ugyancsak kivette!

Azonban felre e szomorú kepekkel, hiszen előttem áll még szt. Péter temploma! A régi cirkuszból megmaradt obelisk dí-szít az előtte levő tert, a világ legszebb teret. A szokókat susognak; a bazilika kapui nyitva, barátságosan hívogatnak. A po-gány Róma a világ összes kineseit falai közé gyűjtötte, milliókat eltekozolt, hogy uralko-

mes összeggel segélyezi az izraelita népskolát is.

A telek, melyen a kath. népiskola áll, eredetileg püspöki telek volt, de az 50-es években a különféle cseh-német mérnökök által városnak lett felvéve és mint ilyen telekkönyvezve. Abban az időben a városban (nem számítva akkor még önálló községet képező Páruccát) csak katolikus polgárok laktak, a mi tehát a városé volt, az katolikus polgárok vagyona volt, s tán ép azért nyugodtak bele ezen telekkönyvezésbe a mindig türelmes katolikusok, vagy tán, mert azon időben a magyar embernek moccani sem volt szabad.

Ez azonban az iskola jellegén mit sem változtat. Hogy pedig a város legújabb tetemes összeggel helyreállította és kibővítette elemi iskoláinkat s hogy ehez más vallású polgártársaink is hozzájárultak pótdó-jukkal, ez sem jogom a katolikus jelleg megszüntetésére. Hasonló eset fordult elő T. . . megye K-i község római kath. iskolájával, ahol a más vallású polgárok megadták a 2000 frtnyi költséghez való hozzájárulást. — A közigazgatási bizottság, a melyhez fellebeztek, elutasította őket s a m. kir. belügyminiszter pedig egyetértve a vallás és közoktatási ügyi miniszterrel a költségekhez való hozzájárulásra utasította a fellebbezőket. A miniszter indoklásában ilyen azt hiszem reánk nevezte is alkalmazható kijelentés foglaltatik: ha valamely felekezeti iskola fenntartója a politikai község, akkor az iskolaeépítés költségei a község önkormányzata az állami egyenes adó arányában vetendő ki. — Ezekből azt hiszem eléggé kitűnik a városi iskola katolikus jellege s Nyitra városának jogos és törvényes alapú eljárása, midőn iskoláinkat katolikus voltánknak dacára is restauráltatta és fenntartásához 5365 frt 80 krajny összeggel járul. Avagy ama 137 frt és 50 krajny többlet képezendő a fellebbezés tárgyát, melylyel a közgyűlés az 1894. iskolai budget-et a tavalyhoz képest emelte? Nem kaptak-e az izraeliták is 1516 frt helyett 2000 frtot ép egy kath. pap méltányosságon alapuló indítvány folytán? — Nem látom be tehát, milyen alapon és milyen indokból fog történni a fellebbezés. Tán takarékoskodik szemponthoz? Takarékoskodjunk másutt, de ne a népnevelés kárára és hátrányára. Ne utanozzuk a közoktatás miniszterét és a népnevelés legfőbb öreit, aki tárcáját kötötte a 300 frtos minimumhoz, tehát a szegény tanítók éhezteséhez. A mi tanítóink hivata-suk és képzettségük magaslatán állanak, munkájuk ily vegyesajku városban kettős, a felmutatott eredmény pedig lehető legjobb. Hogy Nyitra ma már magyar város, azt derék tanítóink és tanítóinknak köszönhetjük. A leányiskolák és óvoda a városra semmifele terhet nem rónak, adjuk meg tehát legalább a fiúiskolai tanítóknak azt a fizetést, hogy legalább tisztességesen megélhessenek és ne kelljen nekik a népiskola rovasára, másutt keresni jövedelmi forrást. A tanítói állás fontos szerepet játszik a népnevelés fejlődésében, mint azt maga Kossuth Lajos is beismerte. Amely országnak jó népiskolái vannak, ott a műveltség is általános és virágzik a jölet: jó iskoláink pedig csak úgy lesznek, ha jó tanítókat alkalmazunk iskoláinknál. De mi fogja a jobb terhet és nagyobb műveltségű tanítókat a több igényvel fellepő városokba vonzani, ha fizetésük nem leendő jobb falusi kollegáik dotációjánál?

Más hasonló városok iskolai budget-je 18—25,000 forint eventünk, s Nyitra szemet szúr az 5365 forint. Az ember azt hiszi, hogy „finsterlinge“ ellenzik ezt, pedig a

dóink hőbortos kivánságait kielegitte. Konstantin e kincset Krisztusnak kezdé adományozni s az utókor követte példáját. A nepek versenyeztek egymással a szt. sir névelé melletti felekesítésében. „E sir nélkül — mondja de Waal — Róma régés-régen azzá vált volna, a mivé az ó-világ egyéb nagy városai, mint: Ninive, Babylon, Sidon, Kartago stb. pusztá romhalmazzá!”

A régi Konstantin-fele bazilika eltűnt, és a mi Romára illik, hogy t. i. nem egy nap alatt épült fel, ugyanaz mondható az új bazilikáról is. Husz pápa majdnem 200 éven keresztül építette. Az eszme V. Miklós pápatól indult ki a 15-ik században. A legnagyobb művészek, mint: Bramante, Rafael, Michel Angelo vezettek az építkezést: sőt ez utóbbi 72 éves korában vette azt át, még pedig díjtalanul „Isten iránti szeretetből” s a szt. apostol iránti tiszteletből. XIV. Gergely idejében tüzték fel a keresztet a kupolára és VIII. Orbán volt az a szerencsés, a ki 1626. nov. 18-án a kész templomot felszentelhette. A Sz.-Péter-tér oszlopcarnokait VII. Sándor pápa építette 1667-ben.

A templom maga körülbelül 122 millió frtba került, az előtte levő Sz.-Péter-tér vagy 2400,000 frtba. A Templom 80,000 embert fogadhat magába; hosszúsága több 600 lábna és magassága a kupolánál vagy 400 láb. A Sz.-Péter-tér 700 lábnyi szélességben és 1000 láb hosszúságban terjeszkedik a két oszlopsor között.

Ezek a nagy méretek szinte bódító hatással vannak az emberre, kezdetben nem is tudja kellőképen mérlegelni, csak később, összehasonlítás útján jut azok nagyságának öntudatára. Mindjárt a bejáratnál csodódik az ember. A két legelső elentetes oszlopnál van ugyanis egy-egy szenteltvíztartó; mind-egyiket angyal tartja. Az egyiknél állva,

tudomány és műveltség fényétől már majdnem megvakult urak kifogásolják az iskolai költségvetést.

Magyar embernek nem szabad sajnálnia egy krajcárt sem, amit a magyar műveltség magyar nyelv terjesztésére fordítunk, mert hogy is mondja azt hazánk nagy fia „nyelvében el a nemzet.”

H—o.

Jókai és a szabadkőművesek.

A megalakult nyitrai katolikus kör tagja csak oly kath. férfi lehet, a ki nem tagja a szabadkőműveseknek. Ez kifolyása annak, hogy az egyház, így utóljára XIII. Leo pápa, a szabadkőműveseket, mint a trón és oltár ellen konspiráló szektát, ismételtlen kárhoztatta. Az egyház ily módon óvja híveit, ezen titokban dolgozó, s csak a legfőbb foknál álló szabadkőművesek által ismert celzattal foglalkozó strébersegtől.

Találkozunk azonban a legnagyobbjaink között is olyanokkal, a kik ha nem is a vallási szempont miatt, de természetes becsületességük övéknek a szabadkőművesektől. Így tudjuk Deak Ferencről, hogy a titkos testvérekről hozzá intézett abbéli felhívást, hogy társulataiba lépjen be, éppen a titokzatoságukra hivatkozva egyszerűen visszautasította. Beesületes ember ha jót akar, nem titkolódik.

Most pedig korszorú írónknak, a prot. Jókainak közlik a lapok egy levelét, melyet az a jubileuma alkalmából neki gratuláló Ivánka Imre nagy mesterhez intézett, megköszönve a róla való megemlékezést. Elmondja egyúttal benne, hogy több év előtt egyik főkörműves felszólította őt a szövetségbe való belépésre, mire ő így válaszolt: „A mely celokat a magyarországi szabadkőművesek szövetsége maga elé tűzött, a mely törvényeket magára kiszabott, mindazokért a celokért eu teljes életemben minden tehetséggel működtem szabad akarattal. Azokat a törvényeket nekem a saját szívem diktálta; s ha azokat meg nem tartom, a saját szívem büntet meg érte, a ki nekem legkerülhetetlenebb bíráim Jól tudom (csak gondolja, hogy tudja!) s tanúságot teszek róla, hogy a mit ti eszeltek, az a hazaszeretetnek, az Istenfélségnek, az emberiségnek, a szabadelvűségnek a munkája, (ezeket ugyan nem szoktak bujkálni az emberek!), törekvés az ideal felé (?) minden tőrem. Ti ezt a munkát folytatjátok, hallgatók, névtelenül (hm!), csak eredményekben észrevehető módon. De en ráam ez ötven év óta tapasztalt pálya azt a kötelességet róta, hogy tegyem és hirdessem mindazt, amit, nemem alálva, arcomat megmutatva, kezemmel a zászló nyelén tartva, Ezért nem léphetek szűzességbe, melynek működését tisztelen, helyeslem, jónak tartom.”

Igy Jókai. A ki a sorok között tud olvasni, az észreveszi a finom visszautasítást a szabadkőműves társaságnak e levelben. Finomul van az fogalmazva, mert az emberek jubileumuk alkalmával nem szoktak gombóskodni. Finomul beszél Jókai, annyira, hogy ellent is mond magának, midőn jónak mondja a szövetséget, de visszautasítja magát; mert ő a jót nyitlan, nevet aláírva, arcát megmutatva műveli, mint minden valóban tisztességes ember s nem bujkál az éj sötétjében — kalapácsokkal és vakolóval, melyeknek a jó tét műveléséhez semmi közük.

Az egyház kitanulta már, mi rejlik e titokzatoság alatt s azért híveit szigorú fenytékekkel óvja a szabadkőművessegtől. A

általnéztem a másikhoz s azt ugyancsak aránytalanul kisebbnek találtam, pedig egyformák, csak a távolság folytán látja azt szemünk kisebbnek, dacára annak, hogy az angyalalakok jó hosszú magammal nagyobbak. Most azonban nem értem rá további összehasonlításokra. A templom központja felé húzott valami, oda szt. Peter sirjához!

Ez a „Confessio“-nak nevezett szent hely melyen fekszik; fölötte van a főoltár, e fölött eremnyezet s az egész tet egboitozat gyantán beföldi a templom kupolája. A pompas korlát által körülvelt sírbólba márványlepesőzet vezet, s a mástszáz ezüst lámpa áhítatára gerjesztő világa szinten hozzájárul az ünnepi hangulat emeléséhez. Onkéntelenül térdre borul az ember. Mennyi nagyfonsoságu, világra szóló tény nyert innen elintézet! A császárkoronázást már említettük, de a pápát is itt szokták megkoronázni. Megható jelenet lehet az, midőn mise közben a „Gloria“ után a legelső diakonus-bibornok nagy kísérettel lemegy a sírbólba, hogy a papokoronázást megkezdje. Az egyházi kar fenn a templomban, a kupola alatt van felállítva, s a sírbólban levőkkel felváltva énekelik a litániát és az ősrégi fohaszokat. Haronszor hallatszik a melyből: „Krisztus, hallgass meg!” és ugyanannyiszor viszhangzik e fohász a magasból. És ismét: „Údv a mi urunknak N. N.-nek, az Isten által kiválasztott főpapnak, az egyetemes pápának!” A kar pedig feleli: „Világ Megváltója, legy segítségére!” A bibornok ezután fogja a pápai hármas koronát, odamegy a trónusan ülő pápához s fejére teszi e szavak kíséretében: „Fogadd a három koronával ékített tiarát és tudd meg, hogy Te vagy a fejedelmek és királyok atyja, a mi urunk Jézus Krisztusnak helytartója a földön!”

E sírnál nyertek a hithirdetők meg-

mi kath. körünk, mint egyáltalán a kath. körök tagjai közé ezért nem tartozhatik szabadkőműves.

D.

Levelezés.

Trencsén nov. 24. 1893.

Tisztelt Szerkesztő úr!

Trencsénben bizonyos Schuster J. nevű pénzügyőr megőrült. A múlt napokban egy álló hétéig volt távol, kerestettek, de nem tudták a nyomára akadni. Végre maga került elő, jelentést akaráván tenni „az ezredes úrnak arról, hogy a muszkákat legyőzte”. A fegyvert ki nem engedte kezéből; szerencse, hogy a helyettesbiztos hamarosan felfogta a helyzetet s muszka ellen kommandozva a tebelodottat, a városházára vezette, az orvos által megvizsgáltatta és fegyverét jó móddal elszedve, a kórházba vitte. Állítólag szeméjtárolt visszatérve egy szekérről fejére esett volna s alighanem ez okozta elme-zavarát.

A trencsényi kózkórházban kápolna lesz berendezve, mely célra a megyei közgyűlés 200 frtot szavazott meg, Bende püspök úr pedig az alispán felterjesztésére 120 frttal járult hozzá.

A trencsényi honvédek eskütele f. hó 19-én ment végbe. D. e. s órákor zeneszó mellett a kegyesrendiek templomába vonultak, hogy az 1/2-9-órát szentmise jelen legyen. Utána a lakonyában Gunesch ezredes esinos magyar beszédet intézett a hadfiakhoz az eskü szentségéről, a király és haza iránti hűségről, melyet Lieszkovszky hadnagy totul olvasott fel a legényeknek; majd az eskü-formát is.

Trencsén sz. kir. város rendkívüli közgyűlést tartott f. hó 23-án. Legelső sorban a városi legelőnek berbeadása került szönyegre s ezzel kapcsolatban a róm. kath. plebánus kérvénye, melyben a berbeadás esetén evi 360 frtnyi kártalanítást kér a városról. A kérdés akképen lett megoldva, hogy a legelő 1400 frton berbeadott, kivéve a hegyi legelőket és a „szigetnek” felszántott részeit, egyúttal köteleztek a bérlo arra, hogy a plebánus hat drb. szarvasmarháját a legelőre befogadja és saját pasztorával őriztesse. Ezután a hűderkes vétettél elő. Egyhangulag elhatározták, hogy a város köszönetet mond a keresked. ú. miniszternek és a főispánnak, de tekintettel arra, hogy az állam a városban a regale megváltása idején amugy is eleget nyert, kerik a minisztert, volna szives a hídvarm váltásául felajánlott 80,000 frtot meg 20,000-el megtoldani, mert hiszen a város most 12,000 frtot kap évente a hídvarmért, a felajánlott váltásággal elfogadása esetén tehát ismét tetemes kárt szenvedne. Ezen kívül megállandó járvány-kórház építése és az alispán által kifogásolt vagyonok kijavítása lön elhatározva. R. I.

Helyi hírek.

Bende Imre, nyitrai püspök ő maga a helybeli izraelita népönnya javára 15 frtot adományozott, mely nemeslelkű adományaért a népönnya választmányja lapunk útján is halas köszönetet mond.

Hymen, F. hó 22-én esküdtött órok hűségét Lagyi József helybeli postatiszt Bártlay Erzsébet kisasszonynak. A menyeköz Miksz Ferenc postafőnök és Okolicsányi Lipót voltak a násznagyok.

Táncestély. A nyitrai megyei vívő-és torna-egyesület e hó 24-én fejezes tánc-

bizasukat, itt tettek le a hitvallást, innen indultak a nepekét Krisztusnak megüvéri. Ide vonult vissza, innen merített lelki erőt VI. Pius pápa is, midőn az 1782. év február 26 és 27-ike közti éjjel itt imádkozott, hogy azután innen kezdje meg a lealzó utat II. József császárhoz, akit egyházellenes „egyházpolitikai programja“-ról s „reformjai“-ról akart lebeszélteni. Ez a pápa különben is igea szeretője és csóndes, szt. helyet, utódja épp azért állította fel itt az ő márványoszlopot. Számolyon térdel, kezei imára összszettek és szeméi a szt. sir ajtáira irányoztak, mintegy felsőbb ihlettséget, megnyugvást várva onnan.

A szent sir fölött emelkedik a pápai oltár, mely nincs úgy, mint más oltárok, falhoz építve, hanem minden oldal felé szabad, a templom közepén áll, s így a misező arcal a nép felé van fordítva. Negy hatalmas csavart erocszlop tartja fölötte a bronzmennyezetet. Az egész 93 láb magas. Nem kevesebb, mint 40,000 drb arany hasznaltatott fel az egyes részek aranyozására.

De mind e drágaságnál, a fenyel becsesebbek amaz ereklyék, melyek az apostolfejedelmet környezik. Itt van a Megváltó keresztjéből egy jókora darab, azután a szt. lándza, mely oldalát megnyitja; itt őrizetik Veronika kendője, melyel a Megváltó arcát megtörte. Itt fekszik szt. Simon és Judás apostolok, Ar. sz. szt. János, nazianzi, valamint nagy Gergely, 34 szt. pápa, az apostolfejedelmek két börtönőre: Processus és Martinianus tetemei és számtalan mások, kik csak részleges ereklyékbe vannak itt. Ezek a bazilikának lakói. És a sirt, mint központot mintegy körülveve, a templom középhájján végig láthatók a összes szerzetesrendek alapítóinak szobrai. Ezek az egyház harcedzett tábornokai karának kép-

visalmat rendezett. A multság rendkívül sikerült volt.

Bende Imre látogatása. F. hó 23-án esütörtökön magas vendége volt a helybeli ipar- és kereskedelmi iskolának. Ő méltósága Bende Imre püspök úr tisztelet meg látogatásával az intézetet, újabb — nekünk jól eső — jelet adva a tanügy s az iparos osztály iránti érdeklődésének. Az érkező főpásztort az iparsteület előjárója Ronchetti József vezette az intézet tanácstermébe, hol üdvözlésére megjelentek az iparoktatásra felügyelő iparsteületi tagok közül: Ocskay László, Unzeitlik József, Huszár István, Sáfár József, Árpási Imre, Hirn Lajos, Krausz s több más urak, az intézet igazgatója a tantásteülettel. A jelen voltak bemutatása után ő méltósága azonnal a tantermekbe sietett s az I. és II ipar, valamint az I. és III. kereskedelmi osztályok tanuló ifjúságának feleleteit hallgatta meg a különböző tantárgyakból. A hitoktatónak s a tanároknak kevés dolguk akadt, ő méltósága csakhamar átvette tőlük a szót, a hittanból ép úgy, mint a magyar nyelvből, az áruismerésből, kettős könyviteltan s váltóismerésből egy-másután intézte a praktikus kérdéseket az ifjakhoz. Látni kellett volna csak azoknak a szurtos képű, kérges kezű iparos nebulóknak arcán a ragyogó örömet, mikor a jóságos arcú főpásztort közéjük elegetted s velök az atyai szeretet hangján elbeszélgetett, s megdicsérette haladásukat. — Ezt a napot nem egyhamar fogják elfelejteni! Miután meg becsületre, szorgalomra s kitartásra buzdította volna az ifjakat, másfél órai ott időzött után szívesen bucsút vett a megjelent uraktól, s este 1/2-8-órakor udvari papja kíséretében távozott.

A gazdasági gyűlés elhalasztása. A nyitrai gazdasági egyesület által a f. hó 28-án hirdettet igazgatóválasztmányi ülés közbejött akadály miatt csak december hó 12-én d. e. 1/2-10-órakor fog megtartatni Nyitrai a városháza dísztermében.

Püspöki konferencia. Az e hó 30-án tartandó püspöki konferencia Bende Imre nyitrai püspök is részt vesz, ki e célból f. hó 28-án, kedden, több napi tartozkodásra Budapestre utazik.

Nyilt levél a pozsonyi m. kir. posta-és táviráda igazgatósághoz. Nyitraiól alig 6 kilométernyi távolságon lakván, a „Nyitrai megyei Szelelet” valamint a többi nyitrai lapokat is csak kedden, nagyvillán hetlőn delután kapom meg. Holott az ugyanaz nap Budapesten megjelenő lapokat már vasárnap délután kézbesíti nekem a nyitrai posta levélhordója, kinél szolgalm rendesen vasárnap délután 4 óra fele jelentkezik. Nagy halára kételezne le a pozsonyi m. kir. posta és táviráda igazgatóság, ha intézkedni sziveskedne, hogy a lapot (Vasárnap reggel 8 órákor az összes példányok a postán vannak. Szerk.) már vasárnap delután megkapthassam. A „Nyitrai Szelelet” egy előfizetője.

A rendőrkapitányságnak. A taban-utca több lakója tisztelettel kerik a főkapitányt, hogy az ottani, romokban heverő kutat, meg a fagyos idő bekövetkezte előtt jókora helyezni sziveskedjék.

Hű helyettes. Dr. Vajdáne úrnő beteg esedeje helyett felfogadta Csajbó Mariát. Ez a reményteljes leányzó hasznára akarta fordítani az alkalmat, hogy egy kis pénzhez jusson. Asszonytól 20 frt értékű fehereneműt lopott. Elcsípték és majd számolt tetteit.

Aki szavunknál fog. Lapunk utolsó számának telefonjában illetékes helyről vett információ folytán azt üzentük egy-

viselői, a századok folyamán arra küldve, hogy szt. Peter székét megvédelmessék, s az egyházat győzelemre vezessék.

A kupola magasan emelkedik a léghen; alatta aliva csodálattal néztem fölfele, hol a diésőseget zengő angyalok kara körülveszi az aranytól ragyogó felhők trónján székelt Atya-Istent. Körülnézek és látom a sok gyóntatószékét, mindegyik más-más nemzetbeli bűnbánók számára. Lehetetlen, hogy ember vágyat ne érezzen az apostolfejedelem sírjánál tisztulni meg lélkében. Van-e fontosabb valaminek, mint látni a világ minden tájáról idecsietett zarándokokat a bűnbánat értelmező hájvta ott terdelni az Úr szolgája előtt? A felületes gondolkodású góg persze nem tudja ezt megérteni; pedig, ha valaki megbánja őt, rögtön kívánja a hiba beismeresét és a bocsánatkerest. Hat az Istennek ne legyen joga ugyanezt követelni?!

Amaz oltár fölött, mely a mi fogalmaink szerint a főoltár volna, emelkedik szt. Peter katedraja, ama trón, mely regibb és értékesebb a világ minden trónjánál. Erőből készült négy szentatya tartja. Felette látható a Szentlelek galambalakja, jelzésével annak, hogy az, aki innen mint az egyház tanítója a hit és erőlees dolgában határoz, a Szentlelek különös oltalma folytán nem tevedhet. Így jelkeztek ezt az őskeresztyének is a katakombákban, amint ezt a „Via labicana” katakombáiban egy az első századból fennmaradt falfestmény mutatja.

Innen ismét a szent sírhöz tértem vissza, ahol épen a hollandok tetek hitük-ről vallomást; utánnuk megintem mi magyarok szállunk a sírbólba, hogy mi is ugyanazt tegyük. Majd azután oda léptünk a legközelebbi oszlopra illesztett üő ercalakja-hoz szt. Péternek, hogy hódolatunk adóját itt is lerovhassuk. Képzeltetni, mennyi mil-

A nyitrai kath. kör alakuló-gyűlése nov. 19-én.

Mintha csak az ősi kereszténység tiszta lelkesedése, esorbittatlan hite és tetterős akarata tért volna vissza Nyitra antik földjére: oly szellem lengte át mult vasárnap azt a pár termet, melyeket két-három hét óta a nyitrai kath. kör helyiségének kibéreltünk. Rég hallott beszédek hangzottak el ottan, régen vagy soha nem hallott ajkák szólláltak meg ottan, professziót téve, feltételeket kötve, testvériséget ígérve egymásnak a katolicizmus szent igazáért.

Régi ismerősök voltak ott jelen egytől-egyig s mégis mintha egymásra se ismertek volna: így nem találkoztak még, így még nem látták egymást, mert még sohasem beszéltek így egymás között. Az önző kor generációja mintha egyszerre kicsérledött volna bennük eszméért hevülő férfiakká, kik nem e világból valók.

A nyitrai katolikus kör alakuló-gyűlést tartotta e napon. Ez szolgálatot alkalmat a kath. szellemnek nálunk való illetén megnyilatkozására. Azt gondoltuk már, hogy ez a szellem nálunk teljesen kialudt, kivesszett: közbeszéd tárgyát képezte a parányi számú lelkesek között, hogy nekünk már csak névszerint való katolikusaink vannak, gyarló unokák, kik teljesen megfeledkeztek kath. őseik hitvallásáról, erős kath. lelkiülettől. S íme a jelenet, melynek tanúi voltunk, kiábrándított kishitűségünkől s megmutatta, hogy Nyitra és vidéke ha szunynyadt is, ha a hit dolgában egy életelen tetem képét viselte is sokáig, azért mélyen a keblekben megőrizte a régi kath. hűséget s csak kezét kézhez, embert emberhez kellett állítani, hogy ez fenszóval, leplezetlenül megnyilatkozzék, hogy létező Isten és a világ előtt tanúságot tegyen.

Kötelességet mulasztanánk, ha ezen alakuló-gyűlésnek a lefolyását t. olvasóinknak el nem beszelnék s ha azt a magunk számára is itt e lap hasábjain meg nem örökítenék. Hísz olvasóinknak és e lapnak is sok köze van a lefolyt gyűléshez, mely a felvidéken az első kath. kör életrehozását jelentti.

Szeptember 24-én egy cikkbe formulázva terjesztettük a „Szemle“ olvasói elé azt a mind erősebben felszínre törő eszmet, hogy Nyitrai kath. kört kellene állítanunk. Az eszme azonnal visszhangra talált, mert az emberek lelkéből volt merítve, a társas egyesülés jelszavá lett közöttünk. Azóta hetről-hétre minden számban jöttek az apró értesítések, melyek egy-egy lepezt jeleztek az eszme megvalósulása felé. Október 12-én megtartották a konferencia a kör ügyében, ez kiküldte az előkészítő-bizottságot, mely oly lelkesedéssel és odaadással végezte feladatát, hogy íme már nov. 19-én tarthatta meg a kath. kör alakuló-gyűlést és pedig a saját helyiségében.

Az újság beszélt, a lelkes férfiak eszelekedtek s a közös támogatás mellett megszületett a kör, melylyel Nyitra hivatva lesz betölteni azt a helyet, mely őt az első magyar katolicizmus mappáján megilleti. Hadd beszélje el tehát folytatolag ez az újság, miként valósult meg az eszme, miként folyt le Nyitra november 19-ike?

A kör helyiségében.

Ha azt mondhattuk, hogy előkészületeink a kör felállítására, az itt-ott akadékoskodó előtelemek leszámításával, simán haladtak: maga a nov. 19-ike akart figyelmeztetni arra, hogy virtus tamen in difficultatibus probatur. Esős, viharos idő volt, mely nemesak a vidékieknek, de a helybelieknek is próbára tette akaraterejét, menési kedvét, vajjon képesek-e vele szemben kiállani az első küzdelmet, midőn a világ előteleteivel sikra szállni készülnek. Ez reményen felül sokan állottak ki. 3 óra felé, ez volt a gyűlés órája, telve volt már a négy terem az első látogatókkal, az új tagokkal. Künn zúgott az eső, tombolt a vihar, benn pedig csupa életkedv, mosolygó arcok, eszmétől elvarázsolt férfiak, kiket nem zavart az elemek harca.

A megye-utca 5-ik számú háznak földszinti tágas lakása nem ismert magára.

Megújult maga, új emberek foglalták el s első vizitben voltak nála.

A helyiség esinos berendezése mutatta nekik, hogy Vagner József, aki hozzájuk a felhívást intézte nemesak beszélni, de tenni-aldozni is tud az ügyért, melynek zászlóját kítűzte. Tagadhatatlan, hogy a kör helyisége új butorzatával igen jó benyomást tesz a belépőre. A legdíszesebb a társalgó terem, azután következik a nagy olvasó-, játszó és biliárdterem, oly terjedelmű mind a három, a milyen a magán lakásban szokatlan, végre az ötödik terem, mely szintén a szórakozók számára lesz berendezve és egy előcsarnok a ruhára.

Ott nyüzsgöttek-forogtak a férfiak nézegetve az új otthont, a milyenben még nem voltak, beszélgetve az új körrel, melynek tagjaivá iratkoztak. Öröme lehetett dr. Bangha Istvánnak, ki a helyiséget kibérelte és Ronchetti Józsefnek, ki annyit fáradozott berendezése körül, mert a publikum mindkettőjükkel igen meg volt elégedve. Nemesak a helybeli tagok, de a vidékiek is meglepetésünkre jól voltak képviselve. Igaz marad, hogy a lelkes ember szembe mer szállni idővel, viharral.

Név szerint jelen voltak: Balogh Antal kanonok, Csippek Sándor dr. kanonok, Czeizel Gábor kanonok, Dúdek János dr. theol. tanár, Durdik Alajos kanonok, Katona György kanonok, Simko Antal kanonok, Vagner József kanonok és Zamoyski Jenő gróf Nagy-Bresztován alapító tagok. Továbbá: Arnold Balint iparos, Artmann Ede zenetanár, Babó Emil orvos Úrmeny, Bangha István dr. ügyvéd, Bartossik Antal dr. főgim. tanár, Belák József karkaplan, Belák Kamil tanár, Belák Károly kereskedő, Berzevics Szilárd tvszeki bíró, Bieliczky Elek ipariskolai igazgató, Biringer Ferenc dr. kórházi igazgató, ifj. Bobok József sz. széki jegyző, Bocz Antal tvszeki hivatalnok, Bohunka Géza ügyvéd, Brezinyi János bírtokos, Brueker Ernő nepbanki hivatalnok, Brühl József esp. pleb. Úrmeny, Bubics Károly penzügyi számtanácsos, Csásko István városi penztáros, Császka Gyula hivatalnok, Csernyák Rezső kereskedő, Deak János biztosi képviselő, Drexler János gazdatiszt Lakácsi, Duszinsky Ljót, Feitscher Ernő iparos, Ferenczi József főg. tanár, Franciscy Lajos dr. theol. tanár, Freissberger József magázó, Freissberger Viktor kereskedő, Gísser Gyula főgim. tornatanár, Faust Elek, penzügyi titkár, Held Viktor c. esperes, Herverth János takarekpénztári tisztviselő, Hevera János segédlelkész, Horvath József tvszeki bíró, Horvát Sándor főgim. igazgató, Huszár István könyvkereskedő, Ikrenyi József esp. pleb. Koros, Jakab József óras, Jakubovics Sándor igazg. tanító, Juhász Sándor iparbanki igazgató, Kányik Jakab tisztviselő, Karsay Imre lelkész Pógrány, Karsay Lajos tisztartó Úrmeny, Keltsha Nandor festő, Kmetyko Pál főg. tanár, Kondor István püspöki szertartó, Kópcsányi Nandor ügyvéd, Kottosovszky Alajos lelkész, Kraesny István gazdatiszt Malantha, Kubinyi Endre urad. ellenőr, Kutvaszer István papn. alkormányzó, Laeczó Károly tvszeki aljegyző, Levay Ede dr. főgim. tanár, Lotter Károly iparos, Markovics János kis papn. kormányzó, Marosy János hivatalnok, Meray Vince ügyvéd, Metzger Ede gyógyszerész, Mihalovics Ede dr. theol. tanár, Moes István telekkönyvi hivatalnok, Necessy Endre esp. plebánus, Odessalchi Livio herceg Szolcsán, Otskay László városi számvévo, Pachner Antal dr. nepbanki igazgató, Paschek Viktor kereskedő, Paulik Andor urad. főerdész, Paulovits Gyula adótiszt, Pelecsárszky Ananias sz. ferencendi házfő, Poppelka János adótanár, Prihoda Lajos succentor, Rencz László urad. intéző-számvévo, Részner Károly ügyvéd, Ronchetti József ipartestületi elnök, Rosznaky Károly pleb. Nagy-Surány, Rutkovszky János mulakatos, Saffár József iparos, Szeesany Vilmos c. kanonok, pleb. Nagy-Tapolcsány, Scherk Kálmán penzint. hivatalnok, Sevesik Gáspár tvszeki bíró, Simonovszky György megyei hivatalnok, Skoluda Lajos hitelenző, Steinbarczér Alajos tvszeki jegyző, Szmidó Kálmán segédlelkész, Szabó Imre kereskedő, Tamassovich Timót főgim. tanár, Tóth János dr. theol. tanár, lapszerkesztő, Vary Gellért főgim. tanár, Vas Károly főgim. tanár, Vital Gábor kir. vegrehajtó, Zerdahelyi Adolf földbírtokos, Zongor József főg. tanár, Ballon József segédlelk. Nagy-Tapolcsány, Bachó Imre adótiszt, Gutvill Adolf nepbanki könyvelő, Zalka Armin megyei al-számvévo, — rendes tagok, összesen 106-an, társadalmunk összes rétegeit képviselve.

A gyűlés megnyitása.

3 óra után néhány perccel rendezkedni kezdünk, megerkezett a gyűlés ideje. Az elnökség helye a középső teremben volt, melylyel derekszög alatt jobbra-balra két-két terem kapcsolatos, a honnan a középső terembe nem férők hallgatták a gyűlés lefolyását. Van Nyitrai gyűlés-tartásra ennél alkalmasabb hely is, nem egy, de több; azonban a kör, mint afféle új intézmény, inkább csak a saját helyiségében vonult meg, sem hogy bárkinek is terhére akart volna lenni. A katolikusok szerények, illetudók s mások véleményeinek a tisztelői.

De a magunk helyiségében is elfértünk jól, hiszen mi nem impozáns terneket, hanem impozáns eszméket kerestünk.

Zamoyski Jenő gróf törte meg a beállott esendét, hozzálépve az elnöki asztalhoz, a jelenlévőket az alakuló-gyűlés elnökének és jegyzőjének megválasztására szólította fel. Oly jól esett hallanom szavát, mely a gyűlést megindította; mert hiszen a gróf úr volt az első, ki a szept. 24-ki cikk után vidékről eljött és felkeresett s amit akkor a cikk kapcsán csak tervezünk, amiről csak reménykedni kezdtünk, íme ismét az ő szava jelezte, hogy az a dolog már itt van, a terv már valóságga lett.

Ugyanesak az ő ajánlatára közfelkiáltással Vagner kanonok elnöknek, Dúdek tanár jegyzőnek választott meg.

A megválasztottak elfoglalták helyüket s az elnök megállva széke mellett, bevezetésül mindjárt a tagok figyelmét a nap jelentőségére hívta fel, mint a mely nevenapja volt szeretett királyunknak, Erzsébet királyasszonynak. Mint hű magyar hűszű életet s boldog megelégedést kívánt neki. A tagok, mint magától értetik, állva hallgatták a kenetes szavakat s hármassal jénnel esatlakoztak az elnök ádvözölő szavatahoz. Egyuttal kifejezte az alakuló kör szeretetét, ragaszkodását a koronás királyhoz s a katolicizmus fejéhez, a római pápához s a gyűlést megnyitottan nyilvánította.

A körülmények hozták úgy magokkal, hogy gyűlésünk napja nov. 19-re, tehát Erzsébet napra esett. De szerencsés omen e nap; mert magyarországi szt. Erzsébet napja arra az úde, a földieken felül emelkedő szeretetere s. vallásunknak emlékeztet, melyben e királyi hölgy tündökölt, amint azt Montalembert századunk egyik legszebb irodalmi műveben sz. Erzsébetéről, II. Endre királyunk leányáról megírta. Ezt a szellemet aspirálja körünk is, jól esett tehát össze gyűlésnapunk sz. Erzsébet napjával. Omen legyen ránk néve nomen.

Vagner elnök beszéde.

A lojalis és hazafias kötelesség teljesítése után hozzáfogunk a tárgysorozathoz. Az elnök a kitűzött pontok értelmében először is a szavazatszedő bizottság tagjaival Csippek Sándor dr., Zerdahelyi Adolf és Bubics Károly tagokat, — a gyűlés jegyző-könyvének hitelesítésére pedig Bohunka Géza és Részner Károly tagokat jelölte ki.

Erre megtartotta bevezető beszédét, melyben a kör keletkezésének körülményeit s az okt. 12-iki konferencia által kiküldött előkészítő bizottság működését adta elő. A klasszikus képzettségéről, de egyuttal nagy szerénységéről ismert férfiú lángolt a szent hévtől, midőn szép eszméit egyiket a másikból levezette. Az igaz meggyőződés páthoszt gyújtott ajkain s gyújtott a hallgatók szíveiben. Szólt pedig imigyen:

Milyen tisztelt gyűlésezt!

Alig volt kor, mely annyira magavévá tette volna a társulás eszméjét, mint a miénk; s ez igen természetes. A gyakorlati esz ugyanis könnyen belátja, hogy a legfenyesebb szellemi és erkölcsi tehetség törekvése önmagára hagyatva és elszigetelten gyakran meghiusul; míg másokkal szövetkezve, nagy, sőt bámulatos eredményeket kivívni képes. Egyes tudósok és bölcsék emelhetik ugyan az irodalom és tudományosság színvonalát; — egyes államférfiak és nemzetgazdászok sokat tethetnek a közület előmozdítására; de egyszerűen a sikerük akár anyagi, akár szellemi terén csak közös erővel érhető el.

Azért találkozzunk lépten-nyomon annyi társulattal és egylettel, melyek mindegyike öszszetett vállakkal tör kitézött celja felé. De mire való a katolikus kör? ezt kérdik sokan, kivált hazánkban. Hiszen, ugy mondják, a katolikus egyház maga egy nagy társaság, melynek feladata hibeit oktatni s erkölcsi törvényei- és ídvszereivel túlvilági rendeltetésökhöz vezetni. — Megengedem, hogy azon időkben, midőn a *katholikus név* és a *katholikus élet* egymástól elválaszthatlan volt; — midőn a katolikus családok a hitbuzgóság és keresztény erények mindannyi szentelyeit képezték; — midőn az álfelvilágosodás maró gúnnya és káromlása még nem rendítették meg annyi kebelben a pozitív hitet s az erkölcsi törvény tisztelét, ezen régen mult, korunk fel-tudósai által sötétnék bélyegzett, de a valóságban napjainknaul szászorta boldogabb időben alig volt szükség külön katolikus egyletekre. De mit mondjunk ma? midőn a minden természet-föltötti kevélyen tagadó tanok befolyása alatt művelt osztályaink sarjai már az iskola porával lerazzák magokrol a katolikus hit és meggyőződés utolsó foszlányait, nehogy bigot-ok vagy ultramontanoknak tudassanak; — midőn a katolikus hit s az egyház parancsai iránti tisztelet a családok kebelében majdnem a fagyponthig süllyedett; — midőn a katolikusok nagy része egyházuk legszentebb tanait és jogait klerikális s azért rájuk nem tartozó ügynek tekinti, s közösen nézi: mikép vesztünk tért napról-napra a közeletheben; mit mondjunk e hit-hideg és szeretetszegény korban, melyre oly nagyon ráillenek a költő panaszos szavai:

„Elhamvadt a magzat hős szerelme,
Nincs magasra vivő szenvedelme;
Jég-kebelben fásult szívet zár!”

Vessük össze ezen szomorú képet más vallású polgártársaink életével, és látni fogjuk, hogy ott a tespedés és tértelenség helyett elenk érdeklődés és munkásság uralkodik; s bármilyen legyen is egyesek hitbeli meggyőződése, vallásuk jogai és érdekeiért mindnyájan lelkesednek s azok védelmében rendíthetnek sorfalat képeznek.

M. t. uraim! Futólag érintett bajaink csak társadalmi uton gyógyíthatók. E meggyőződés ebszertette fel városunk számos katolikus polgárában ama buzgó vágyat: hogy hazánk fő- és szekvárosa s más városaink példája nyomán mi is katolikus kört alapítsunk. Az eszme egy folyó évi október hó 12-én megtartott szűkebb körű értekezleten kifejtetvén és elfogadtatván, csekély-segem elnöklete alatt egy hettag előkészítő bizottság küldetett ki, mely a taggyűjtési iverket kibocsássa s a magas kormány jóváhagyása alá terjesztendő alapszabályokat elkészítse.

A bizottság Istenbe vetett bizalommal megkezdette működését, szétküldvén Nyitra város és vidéke katolikusaihoz intézett felhívását. Röviden, de nyíltan és leplezetlenül előadtuk abban léteztendő katolikus körünk célját, mely, távol minden politikai vitától vagy más hitfelekezeti ügyeibe való avatkozástól, — csak abban áll: hogy kölcsönös érintkezés, társalgás és tisztességes szórakozás által szűnjék meg az egyházi és világi elemeknek egymástól idegenkedése, s addig is, míg sokat emlegetett, de még mindig a bizonytalan jövőben rejlő autonómiaunk megvalósul, tanuljunk katolikus módon érezni, s vallásunk tanai és jogai iránt érdeklődni. S hogy honfiai kötelességeinknek minél jobban megfelelhessünk, katolikus körünk feladatavá tettük a közmívelődés előmozdítását is, közhasznú és ismeretterjesztő felolvasások által.

Hála az égnek! felhívásunk nem volt a pusztában kialtonak szava. Ugyanis, miután szeretve tisztelt főpásztorunk, mélt. és főt. Bende Imre püspök ur körünk védnökségét elfogadni méltóztatott, alig negy hét lefolyása alatt 16 alapító, 130 helybeli, 62 vidéki rendes és 39 pártoló, összesen 247 tag jelentkezett; s ezeknek sorában szerencsések vagyunk tisztelhetni: mélt. és főt. Császka György kalocsai és bácsi érseket, mélt. gróf Hunyady Imre, mélt. gróf Apponyi Lajos, mélt. gróf Zamoyski Jenő urakat, valamint főmélt. hg. Odessalchi Livius urat, ki ügyünk érdekében tanusított fárdatlan buzgalmaival alakuló körünket mely halára lekötözte.

A katolikus közönségnek körünk iránti örövendetes érdeklődése kötelességévé tette az előkészítő bizottságnak: hogy a kör kaszinói jellegének megfelelő helyiségről gondoskodjék; miért is tekintve városunk viszonyait, melyeknek fogva ily helyiség, kivált teli időben csak nehezen található, az itteni lakást, mint lehetőleg a kitűzött celra legalkalmasabbat bérleté ki és rendezte be, úgy hogy abban alakuló-gyűlésünket habár nem kényelmesen, de a szerény kezdetnek megfelelően megtarthatjuk.

Az előkészítő bizottság harmadik fel-

adata volt: az alapszabályok elkészítése, mire nézve tisztelettel megjegyzem, hogy mint a budapesti és esztergomi kath. kör felsőbb hatóságilag már jóváhagyott alapszabályait használtuk, melyekhez annyira ragaszkodtunk, hogy némely helyi viszonyaink által javasolt lényegtelen módosítások kivül, alig térünk el azok szövegétől. Ezen alapszabályokat van szerencsém a m. tisztt. alakuló-közgyűlés elé terjeszteni s azoknak tárgyalását és elfogadását kérni.

Az alapszabályok tárgyalása.

Az alakuló-gyűlés elé terjesztett alapszabály-tervezetet a jegyző szakaszonként olvasta fel.

A tagok feszült érdeklődéssel kísérték a felolvasást, mert hisz az alapszabály paragrafusában van a kör eszméje, egész milvolta megtestesítve.

Az első fejezet hat §-át, mely a kör neve, célja és eszközeivel foglalkozik s melyben egész hivatásunk oly humánusan s a katolikusok illő magasztossággal kidomborodik, minden további megjegyzés nélkül, közhelyességgel fogadták.

A második fejezet első, illetve a 7-ik §. első pontjánál, mely a most s a jövőben felveendő tagok kvalifikációjáról szól s így hangzik: „A kör tagja lehet minden katolikus vallású, feddhetetlen jellemű egyén, ki nem tagja valamely titkos társulatnak, névszerint a szabadkőműveseknek”, — ifj. Bobok József megtoldást ajánlott. Indítványozta t. i. hogy az említett kvalifikációhoz csatolassék még „és aki párbajt nem vívott”; miután ez a követelmény a kath. jellegnek a kifolyása, s az egyház keményen tiltja a párbajt, a párbajozókat, sőt még a segédeiket is kiközösítéssel fenyegeti.

Többek, nevezetesen Bangha István dr., Odescalchi Livius hg., Horváth József beható fejtegetései után azonban, tekintettel arra, hogy sokszor a kath. világi az egyháznak a párbajra vonatkozó törvényeiről nem bír tudomással s egyszerűen a társadalmi nyomonak — meggyőződése ellen is — engedni kénytelen; tekintettel arra, hogy a kath. kör feladata éppen abban áll, hogy ezen irányban is tagjaiban a baliteleteket javítsa s azért most még, mint Bangha hangszólta sz. Pállal a felveendő tagok tekintetében: parvuli lacte sunt nutriendi, non statim duro cibo; tekintettel végre arra, hogy az alapszabályok 13. §. szerint a körnek módjában állandó a kör céljával meg nem egyező cselekedeteket elkövető tagokkal szemben eljárni: a gyűlés a tagok kvalifikációjára vonatkozó eredeti szöveget változtatlanul fentartotta s az indítványt ez idő szerint mellőzendőnek találta. Az indítványozó maga is belenyugodott.

A gyűlés, mint látjuk, e fontos kérdésben a kör életbeléptekor nem annyira a quid iuris, mint inkább a quid consilii szellemében járt el, tekintettel a katolicizmus eddig elhanyagolt állapotára s azokra a bomlott társadalmi viszonyokra, melyek sok embert jobb szándékai ellenére is a baliteletek vágyóhídjára viszik. De van az indítványnak egy nagy érdeme s ez az, hogy mindjárt az alakuló-gyűlés alkalmával a tagok egy életbevágó fontos kérdésben megismerték az egyház álláspontját, melyhez mint a kath. kör tagjainak ragaszkodni szent kötelességük.

Különb. nemesek az egyház, de a józan ész is tiltja a párbajt, mint ezt a „Szemle” okt. 1-ső számában részletesen kifejtettük, s hogy mekkora esztelenség rejlik a párbaj-fele satisfakció keresésében, azt éppen a napokban fejtegetik országosan a polgári körök, melyek a párbaj-mániának a társadalomból s a katonaságból való kiirtását tűzték ki feladatukul. Nyitrai is megindulhatna már e tekintetben a mozgalom, hisz vannak nálunk polgárok, akik a polgári házasság utáni lelkesedés miatt aludni sem tudtak, most pedig ilyen okos mozgalom iránt zárva tartják füleiket.

Kath. körünk természetesen nem fog ebben elmaradni a pesti körök s az országos mozgalom mögött s az egyház józan elvének a saját keretében fog tudni érvényt szerezni. Vele jár ez hivatásával, amit minden tagjának szem előtt kell tartani. Maradjon is ez tanulságul a felmerült indítvány esetében.

A jelenvolt tagokra ez az érdekes eszmecsere egyáltalában egy jó felolvasás értékével bírt, melyből azt a meggyőződést meríthették, hogy amint a kath. körünknek, mely a többi között a vallás-erkölcsi szellem ápolását tűzte ki céljául, fontos társadalmi hivatása van, ugy másrészt rendelkezik is oly tagokkal, kik tudományuk, praktikus tapasztalataik által ezt a hivatást jól fogják

tudni szolgálni, s a kör nivóját jóval az egyszerű kaszinó minősége fölé fogják tudni emelni.

A párbaj-kérdés megvitatása után még egy érdekes eszmecsere merült fel a kör szervezetről szóló 14-ik §-nál. Az eredeti szöveg szerint ugyanis az elnök, alelnök, titkár és az igazgató-választmány választása a közgyűléshez, míg a többi tisztviselő, úgymint a pénztáros, igazgató, könyvtáros és az ügyész választása az igazgató-választmány jogköréhez tartozik.

Voltak, akik azt óhajtották, hogy e négy tisztviselőnek a választása is a közgyűlés jogkörébe vonassék, és indítványukat méltánylandó érvekkel támogatták. Mások, nevezetesen az előkészítő bizottságnak több felszólalt tagja, az eredeti szöveg intézkedését elfogadásra ajánlották. Hangsúlyozták ezek, hogy nincs ok eltérni ebben a budapesti és esztergomi körök hasonló intézkedésétől, sőt maga az alapelv, mely szerint szorosán ragaszkodunk a fennebbi körök kormányilag már approbált szabályaihoz, s velök egyformaságban maradni óhajtunk, ezt a változtatást nem ajánlja. De különben is, az egyetemen a tisztviselő választásának illetően megosztása reus szabály, melyet az a méltányossági ok léptetett életbe, hogy midőn az ig. választmány viseli ezen tisztviselőért a felelősséget, ő maga válassza is azokat.

Komoly megvitatás után a gyűlés az eredeti szöveg megtartása mellett nyilatkozott.

Még egy-két esetben történt felszólalások után, melyek inkább felvilágosító természetűek voltak, az alapszabályok szakaszainak tárgyalása közhelyessé mellett befejeztetett.

Az egész tárgyalás, első a kör működésében, már is jó benyomást tehetett minden jelenlétűre. Így tanácsoznák a komoly férfiak s ez az első jelenség mutatta, hogy a kör valóban az együtartozás, a higgadt eszme-csereváltás, a nézetek férfias mérlegelésének ápoló helye, otthona lesz, ami kezesség arra, hogy ilyen gondolkodású tagokkal a körnek, mint kath. körnek céljai csakugyan megvalósíthatók lesznek. A katolikus gondolkodás, mely szilárd, isteni elvekre támaszkodik, egységet, egyöntetűséget fog teremtani az egyesület tagjai között és az egyesület egész szellemében. Ez biztosítja majd számunkra a létjogot és körünknek a felvirágozást.

A szabályok letárgyalva lévén, az elnök befejező kérdésére: „elfogadják-e a gyűlés az alapszabályokat?” — „elfogadjuk” volt a helyesítő válasz.

A gyűlés ezen legszolemnisabb pillanatában, mely a kör megalakulásának megtörténtét jelezte, az elnök méltóságteljes hangon ezeket mondta:

M. t. közgyűlés! Alapszabályaink az imént felolvasott szövegben egyhangulag elfogadva lévén, a nyitrai katolikus kört ezennel megalakultnak kijelentem. — Midőn ekkép az előkészítő bizottság működését befejezte, engedjék meg, m. t. uraim, hogy halás köszönetemet fejezzem ki első sorban a bizottság tisztelt tagjainak, kik engemet bőles tanácsaikkal és lankadatlan közreműködésükkel támogattak; — másodsorban pedig katolikus ügyünk minden rangu s című lelkes barátainak, kiknek gyors elhatározása és csatlakozása tette lehetővé, hogy alakuló-közgyűlésünket ma megtarthattuk. Isten áldása kísérje további lépéseinket a kitűzött cél fele.

A kör elnöke és titkára.

Megalakulván a kath. kör, a tárgyszorozat értelmében a kör elnökének és titkárának megválasztása következett, a kik a kormányhoz felterjesztendő alapszabályokat aláírják s a kör ügyeit a megnyitót-gyűlésig magok gondozzák, miután a többi tisztviselő megválasztása részben a megnyitót-gyűlésen, részben az ig. választmány által fog történni. A gyűlés elnöke a kör elnökének, majd titkárának megválasztását tűzvén a gyűlés elé, közfelkiáltással, tüntető eljenzések között a kör elnökének Vagner József prépost-kanonok, titkárnak pedig Dudek János dr. theol. tanár választott meg, akik a megválasztást köszönettel elfogadták.

Horváth József beszéde.

A gyűlés tárgyai ekként kimerítve lévén, a tagok sorából felállt Horváth József tisztelettel, hogy a megalakult kath. kör felett az egybegyűlt tagok örömet fejezze ki. Szikár, alacsony alak, de fenyves ész, széleskörü jogtudomány, a bírói széken megérlett nyugodt elokvencia, nyíltság és megvesztegethetetlen jellem, ez Horváth József, a nyitrai törvényes bírja, ki éppen a napokban „A magyar honpolgár jogai és köte-

lességeiről” szóló vaskos művében tanította a honfiakat a hazai jogtudomány ismeretére.

Egészen rátermett arra, hogy ítéletet mondjon az alakult kör, helyzetünk körülményei és egyúttal azon kifogások feletti, melyek az alakuló körrel szemben itt-ott elhangzottak. Ítélete helyesítő volt, indokai begyűzők, eltüntetete még árnyékát is a bármennyű kifogás jogosultságának s oly hatást gyakorolt hallgatóira, melyet leírni nem, csak érezni lehetett.

Ez a beszéd monumentális emléke marad alakuló-gyűlésünknek s széles körben meglepetései hatását. Végös magyarázatot képez ez arra a kérdésre: mit akarunk? Teljes szövegében így hangzott:

Tisztelt közgyűlés!

Az ige testté lőn. Sokaknak óhaja teljesült ma, midőn a nyitrai katolikus kör alapszabályait megalkotta, s evvel a létjogot megszerezte.

Engedjék meg, uraim, hogy ezen örövendetes alkalmat megragadva, becses figyelmeket rövid időre igénybe vehesse.

A cél, melynek elérésére egyesültünk, most már köztudomású. Tudhatja mindenki, hogy minket nem vezetnek szeparatisták érdekei, — hogy mi nem akarunk harcban állani nem katolikus polgártársainkkal szemben, — hanem, hogy lobogókon, mely alá sorakozunk, a jelszó: a béke, s a fegyver, melylyel küzdünk: a keresztény szeretet. Tudhatja most már mindenki, hogy mi azt óhajtuk elérni, hogy a katolikusok, az egyházi és világi férfiak egyaránt, tudatára ehredjenek annak, hogy ma, midőn a vallási közöny, sőt a teljes vallástalanság is egyre terjed, nem elég a katolikus nevet viselni, hanem, hogy egyesült erővel kell törekednünk arra, hogy köztünk a katolikus szellem gyarapodjék, s diadalra jussanak a katolikus egyház magasztos tanai. Hazánkban minden vallásfelekezetenek módjában áll törvénybiztosított autonóm hatósági jogkörön belül intézni vallásának ügyeit, s ebben tartani és ápolni a hitéletet. Nekünk katolikusoknak e részben a társadalmi egyesülés terére kell lépünk.

S midőn ezt tesszük, nem vezérel minket semmi animositas. Mi csak saját polgári jogunkkal élünk, mely senki másnak jogát nem befolyasolja.

Hiába mondják, hogy mi elavult, ősi szellemet akarunk visszaidézni, mely a vallásfelekezetek bekéjét megbontja.

Ott vannak alapszabályaink. Ezek bizonyítják, hogy mi senki véleményének szabadságát korlátozni nem akarjuk, sőt éppen hogy mi hívei vagyunk a szabadságnak és jogegyenlőségnek.

Alapszabályaink megengedik, hogy körünknek minden tagja társadalmi s egyéb összeköttetéseit továbbra is tarthassa fen, nem kívánják, hogy széttejjék azon baráti köteleket, melyek őt más vallású embertársaihoz fűzik. Csak azt az egy feltételt szabják meg, hogy titkos társulatnak tagja ne legyen.

A szabadságnak édes testvére a nyíltság s az őszinteség.

Hát nem a szűz szabadság megtestesülése-e az, ha tagjaink véleményének és eszlekedésének szabadságát megóva, azt kívánjuk tőlük, hogy tisztességes, nyílt jellemű férfiak legyenek.

Nem a szabadság kultusza-e az, ha mindenkit, a ki a becsület ellen vét, s a ki alattomosan áskálódik, kebelünkől kizárunk.

Vagy talán a jogegyenlőséggel ellenkezik-e az, hogy mi egyenlőnek tartjuk egymást e körben? Nezzük csak körül: tesze-e köztünk a rang, osztály, vagy a vagyon különbséget? nem érezzük-e mindnyájan, hogy mi itt egyenjogúak, egyformák vagyunk?

De igaz, alapszabályaink még egy kötelességet rovnak a tagokra: legyenek jó hazafiak.

Mi a hazafias szellemet is akarjuk ápolni, s nem tőrjük meg sorainkban azt, a ki a hazaszeretet ellen legesekélyebbet is vétett.

Itt, két vármegye katolikusainak e gőcpontján, körünk tűzhelye lesz a tiszta hazaszeretetnek. Itt fogjuk tagjainknak szívébe beajtatni, s elméjökbe bevésseni, hogy: a hazaszeretet nem érdem, nem megjutalmazandó érdem, hanem szent kötelesség.

Körünk ellen azonban egy aggodalom merült fel: hogy alapszabályainkat megsemm fogjuk teljesen megtartani, hogy politikailag fogunk.

Ezen aggodalmat el fogja oszlatni működésünk. De különben is, ha alapszabályaink ellen vetenénk, a politikai hatóság felügyeleti jogánál fogva bármikor függesztheti fel a körnek működését, vagy pedig ezt bármikor oszlathatja fel.

De erre nézve még nagyobb biztosítékot nyújt tagjainknak érzülete.

Mi szívünk igaz érzetét követjük, midőn e körbe beléptünk, nem keresve senki kegyét, s nem félve senkitől.

Mi nem magánérdekek, mi magasztos eszmék: a katolikus szellem és a hazaszeretet szolgálatába szegődünk.

S ha azt tapasztaljuk, hogy hiba van a kör vezetésében, hogy az az alapszabályokhoz nem ragaszkodik: nem késnénk az ellen tiltakozni. Sőt ha még óvo szavunk sem használna, egy percig sem haboznánk kilépni azon kör kötelekeiből, mely hitlen

lesz alapszabályaihoz, s tagjainak jóhiszeműségével visszaelni mer.

De tudom, hogy ez nem fog bekövetkezni, hogy mi nem táplálva haragot senki ellen szívünkben, hogy tisztelve a mások jogát, s követelve, hogy mások a mi jogainkat tiszteljék, mindig becsületesen fogunk haladni utainkon.

S azért őszinte szívvel üdvözlöm e kört, midőn az első lépést teszi meg a megvalósulás felé. S erős a hitem, hogy Isten áldása fogja kísérni buzgó törekvéseinket, s hogy elérnünk engedni azt, hogy működésünk váljék arra, a mit mi óhajtunk: Istennek nagyobb dicsőségére s édes hazánk javára.

A gyűlés befejezése.

Kitört lelkesedés és taps kísérte Horváth szavait, mert mindnyájunk lelke és óhaja nyilatkozott meg bennök, mit az elnök a szonok-jogásznak megköszönve: a gyűlést, annyi szép jelenetnek a tanuját, befejezettek nyílvántotta.

Utoljára egy pont következett még, mely nem volt a tárgyszorozatba felvéve, de úgy mondták, hogy a tagok meggyőződése szerint az is odatartozott, bár nem az elnök tűzhetné ki tárgyalásra. T. i. az elnök befejező szavai után nyomban felállott Zamoyzski Jenő gróf s a gyűlés betetőzésül indítványozta, hogy a nyitrai kath. kör megalakítása körül szerzett érdemeikért Vagner József elnöknek és Dudek János dr. titkárnak jegyzőkönyvileg köszönetet és elismerés szavazzassék. Mi közlekedéssel megtörténvén, a gyűlés szétoszlott.

Ez a nov. 19-iki alakuló-gyűlés hű képe, melyet hírlapiról tisztünkhez képest a jelenvolt tagok a kör összes tagjai s olvasóközönségünk számára emléklapul összeallítottunk. Hadd szóljon az még a késő unokáknak is történeti okmány gyanánt, hogy tanulhassák belőle, mikép lelkesedtünk mi egy szolemnis pillanatban, mikép buzogtunk kath. egyházunk és hazánk szeretetéért, megalkotva a Felvidéken az első kath. társas-egyletet, a nyitrai kath. kört. Hogy miként szüntettük meg a széjjelhezást, a hidegséget, mely bennünket katolikusokat oly hosszú időn át fogva tartott, — a tétlenséget, a közönyt kath. tanaink és egyházunk iránt, mely közöny bennünket oly sokáig egy átkos álom karjaiban ringatott.

Van immár egyetünk, melynek bőleső-jenél elmondtuk mindnyájan a mea culpa-t s testvéri kezét fogva közösen kinyilatkoztattuk, hogy ez most már másképp lesz!

Kath. körünk csak egy kised egy fra most, egy nagy desztinációval, mely csupa földési kepesseggel, mely desztinációt, mely fejlődést lépésről-lépésre még majd csak el kell érnie. Mert sem a tagok nagy száma, sem a lakhelyiség diszes volta nem teszi a kath. kört virágzóvá, hanem a kath. szellem, a kath. tanok és intézmények ismerete s ezekhez való hű ragaszkodás, mely a kör tagjait eltölti. Ez teszi a kath. kört azzá, a minek lennie kell; ha tagjai nem modern „jó” katolikusok, kik a névvel a katolizmusból rendesen egyebet nem viselnek, hanem ha oly valódi katolikusok, kik katolikus módon éreznek, beszélnek és eszlekednek, kik az egyházat tartják anyjuknak.

Hogy a megalakult körünk ilyené legyen, Isten után ez a mi közös elhatározásunk.

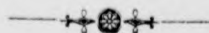
Hangulat a gyűlés után.

A mit láttak, hallottak és tapasztaltak a gyűlés tagjai, azt haza, ismerőseik közé vitték s mindannyian az eszme apostolaiává szegődtek. Az elvek, az őszinteség és nyíltság, a ker. szeretetben felolvasott rangkülönbség, mindmennyi jellemző vonásai a gyűlésnek, mely hatást gyakoroltak a jelenvölkökre. Bizonyítja ezt legjobban az a tény, hogy a mióta a gyűlés lefolyása közműködés lett, ismét 12-en jelentkeztek a kör tagjaul. Bizonyítja ezt az a vonzódás, melylyel a tagok a gyűlés óta a kör helyiséget látogatják.

Hiába, a nemes eszmék még ma sem vesztették el erejüket, sőt minél jobban viseli meg az élet a maga fodorlataival az embereket, annál fogékonyabbakká lesznek a katolizmusban letett tanok és gyakorlati elvek iránt. Igen, mert szep az élet, ha azt élni tudjuk, s ha a katolizmus a maga hatásaiban itt-ott megfogytakozott, az csak azért történt, mert nem ismerik őt az emberek. Csak oda kell vinni azt az emberek közé, s megtalálják benne mindig azt, a mi után szívök nemesebb hajlamai vonzódnak.

A gyűlésnek magának már nagy regeneráló hatása volt, s mily tényezővé váltatik a kör még, ha valamennyi tagja igaz kath. lelkekkel fog közreműködni annak a fejlesztésén?

Az áldás az Istené, a munka az embereké. Ugy lesz az mi velünk is.

Kis-ugróci lopások. Talán sehol nagy Magyarországon nem fordul elő annyi lopás, mint Kis-Ugróc. A múlt hete is kiraboltak egy munkást. Ezen a héten hasonló eset történt. Moravetz Józsefet rabolták ki Heihler kereselmájában. Most azonban rajta vesztettek. A csendőrség kinyomozta őket.

Betörés a postán. Nagy-Rippenyben e heten feltörték a postát. Az ismeretlen gazember azt az időt használta fel, a mikor a kezelő Pálk Anna eltavozott. Az asztalt feltörvén, onnan 45 forintot vitt el. A csendőrség nyomozza.

Az ebédci „Viktoria” kőszébánya (Bars megyében), mint a „Bácsi Ellenőr”-ben olvassuk, egy részvénytársaság tulajdonába ment át. E társaság már át is vette a bányát Soenderop és társai, eddigi tulajdonosaitól a turzasi jogokkal együtt és vasúti összeköttetést létesít a már épülő-felben levő surány-aranyosmaróthi vonal és Ebédce között. A részvénytársaság 2 millió koronával rendelkezik. Felügyelő bizottsága pedig dr. Ruffy Pál, Bozó Aladar, dr. Fekete Ignác és Silberstein Simon urakkól áll.

Követésre méltó példa. Ilyenkor a többi károsultak közt akadt egy Dankó József nevű ember, kinek minden csekélyke vagyonát elpusztította a tüzesz. anélkül, hogy biztosítva volt volna. Keresve azonban küldött az Urstón számára nemőt, ki mai társadalmi viszonyaink közt igazán páratlanul álló eredménnyel enyhített a szerencsétlen ember sorsán. E nemő Beznák Mariska urhölgy volt, ki a mellékelt lista kimutatása szerint meglepő eredményt gyűjtött. Ugy az adományozók, mint különösen a gyűjtő neve érdemes, hogy köztudomásra jöjjen, még ha a szerény urnó rossz néven venne is, hogy indiszcretio útján jöttünk az iv birtokába — A kegyes adakozók nevére: Bende Imre püspök 40 frt, Hunyady Imréné 40 frt értékű épületét és 5 frtot. A nyitrai keresztnőgyűjtés 10 frt, Tóth Vilmos 5 frt, Thuróczy Vilmosné 5 frt, Thuróczy Károlyné 5 frt, Adler Samu 1 frt, Kelecsényi János 2 frt, Kelecsényi Sarolta 1 frt, Köchmann N. 50 kr, N. N. 50 kr, Kozmóvszky Odón 5 frt, Brühl József 3 frt, Vázsony N. 50 kr, Karsay Lajosné 3 frt, Borecsányi Endre 50 kr, Frédeczyk Béla 1 frt, Bischitzky Alfréd 1 frt, Herbánszky N. 1 frt, Slesinger Józsefné 1 frt, Markovits László 2 frt, Handler Jánosné 2 frt, Schauer Zsófia 1 frt, N. N. 60 kr, Csemniczky N. 1 frt, Hevera János 1 frt, Szimida Kálmán 1 frt, N. N. 50 kr, Sándor Pálné 2 frt, Pongrácz Kálmáné 1 frt, Craus Istvánné 1 frt, Kozmóvszky I. 1 frt, Szabó István 50 kr, K. I. 1 frt, Báro Schert 2 frt, E. R. 1 frt, Veszély Antal 1 frt, Venczell Ferenc 5 frt, Durdik Alajos 2 frt, Cs. L. 1 frt, Balogh Antal 2 frt, Simkó Antal 1 frt, Kutvaszer István 1 frt, Krausz Erzsébet 1 frt, Vagner József 3 frt, Bohunka Gezáné 1 frt, Engel Józsefné 3 frt, N. N. 2 frt, Czeizel Gábor 5 frt, Aranyossy Jánosné 50 kr, Neesey Endre 1 frt, Báro Wodianer Albert 5 frt, N. N. 2 frt, ifj. Khrendl Károly 5 frt, Eiszén Stephánia 5 frt, Mérey Lajosné 2 frt, N. N. 50 kr, Szirányi György 2 frt, Ronchetti József 1 frt, Kátona György 1 frt, Szaitl N. 50 kr, Krenesey Istvánné 1 frt, Tombor Kornélné 1 frt, Herverth Antal 2 frt, Kósa Józsefné 1 frt, Kallai Arminné 50 kr, N. N. 1 frt, Nyulassyné 1 frt, Pereszlenyi Henrikné 50 kr, N. N. 50 kr, Kostyal Pálné 1 frt, M. Irén 50 kr, Juhász Sándorné 2 frt, Beranek Pálné 50 kr, Thuróczy Imréné 1 frt, Brennerné 1 frt, Rencz Lászlóné 1 frt, Jozsits Gyuláné, Toth Lajosné 2 frt, H. K. 1 frt, Nagy Józsefné 1 frt, Gáspár Lajosné 1 frt, Babóthy Márton 1 frt, Kissné 40 fr, M. Gy. 1 frt, Toifel Józsefné 50 kr, Rieszner Adrien 1 frt, Lang Lajosné 1 frt, Tócsék Imre 50 kr, dr. Toth Károly 3 frt, Ehlaut Emilia 5 frt, összesen 198 frt, ebből építőanyag 158 frt, munkadíj 35 frt, biztosítás 5 frt, összesen 198 frt.

Közgazdaság.

A földművelésügyi miniszter és a nyitrai megyei gazdasági egyesület. Mérey Lajos országgy. képviselő a földművelésügyi költségvetés országgyűlési tárgyalásán a gazdasági egyesületek érdekében szólt fel kérése a miniszter, hogy ezeket felkarolja és támogatja. Pethlen Andráshoz miniszter válaszul a képviselő fejtegetéseire a nyitrai megyei gazdasági egyesületről a következő elismerő nyilatkozatot tette: „A nyitrai megyei gazdasági egyesület megfeszített erővel celtudatosan működik s így a megyének igen nagy szolgálatakat tesz és ha látnám, hogy minden megyében hasonló gazdasági egyesületek működnek, akkor igen jó lábon állna a gazdasági érdekegyesület.” A miniszternek az ország színe előtt tett ezen kedvező nyilatkozata a legnagyobb jutalom ami az egyesületet érheti s még inkább buzdítani fogja az egyesület intézőit közhasznú cselekményekre.

Eladási csarnokok gazdasági termények számára. A nyitrai megyei gazdasági egyesület eladási csarnokok felállítását tervezi az ersekújvári és galóc-lipótvári állomásokon. Ezen terményeladási helyek azért szerveztetnek a budapest-becsi és budapest-berlini vonalak állomásain, hogy a kereskedői utazás közben a pár pernyi várakozási idő alatt is megtekintheti az állomási épületben elhelyezett azon terményekből való mintákat, melyek a megyében eladásra vannak szánva. Ezen eladási csarnokok mindenütt egy vasúti hivatalnok kezelése alatt fognak állani — a felelősség természetesen a gazdasági egyesület terhére — aki a vonatok érkezésekor az eladási csarnokban fog tartózkodni, hogy kellő felvilágosításokat mindig megadhassa. Az árucsarnokban elhelyezhető lesz természetben mindenféle gazdasági termék s azonkívül egy jegyzék a megyében eladásra szánt hízó és tenyészállatokról, valamint azon cikkekről, melyek elhelyese a csarnokban kivihetetlen.

Törvényszéki csarnok.

A magyar kir. Curia által elintéztett polgári perek jegyzéke.

Szeszler Jakab fia Mór felperesnek, Adler Izsák alperes ellen 1270 ft 77 kr iránti perben. — a II-od bír. ítélet helybenhagyva. — Borbély Ferenc és t. felpereseknek, Borbély István ellen örökösödési perben. — a II-od bír. ítélet helybenhagyva.

A pozsonyi kir. ítélő-tábla által elintéztett perek jegyzéke.

Ózv. Kovács Zsuzsannának, Kovács Gáspár és t. ellen örökösödési iránti perben. — az I-ső bír. ítélet helybenhagyva. — Ferenczy Olga felperesnek, Ferenczy Tivadár ellen 976 ft 50 kr iránt. — az I-ső bír. ítélet részben megváltoztatva. — Tóth Józsefnek, Mészáros Sándor és t. ellen zálogjogi előjegyzés.

igazolása tárgyában. — az I-ső bír. ítélet megsemmisítve. — Nemeskay Imrénének, Nemeskay Ilona ellen 1297 ft 40 kr iránt. — az I-ső bír. ítélet helybenhagyva. — Tóth Józsefnek, Brestyák Imre ellen 660 ftos perben. — az I-ső bír. ítélet helybenhagyva. — Jancsek Jánosnak, Smerniga János és t. ellen birtokperben. — az I-ső bír. ítélet helybenhagyva. — Hercefeld Ignác felperesnek, Liss Ignác vajki román kath. plébános ellen pápi járandóság iránti perben. — az I-ső bír. ítélet helybenhagyva. — Úspák Adámnak, Úspák Anna és t. ellen örökösödési megállapítása iránti perben. — az I-ső bír. ítélet helybenhagyva. — Plaesko István felperesnek, Weisz Mózes ellen zálogjog törőse iránti perben. — az I-ső bír. ítélet feloldva. — Papp János és t. felpereseknek, Brath Imre és t. ellen birtokperben. — az I-ső bír. ítélet megváltoztatva.

A nyitrai kir. törvényszék által 1893 évi november hó 21-én elintéztett polgári perek jegyzéke.

Kovács József elleni gondnokság meg lett szüntetve. — Zlamal Mihály, 14150 Urban Mária, 14152 Jursák Ferenc, 14148 Hanzlicsek Anna, 14151 Frank Mihály, 14149 Minár Pál gondnokság alá helyezettek. — Skabla János és t. felpereseknek, Hercefeld Ignác elleni birtokperben. — a kereset elutasítva. — Hoffmann Antal és társainak, Hoffmann Gáspár és t. ellen birtokperben. — felperesek keresetükkel elutasítva, 2-od rendű felperesnek toszkú megítélve, elsőrendű alperes viszonykeresetének helyadva. — Fischmann Abrahamnak, Zima Erzsébet és t. elleni birtokperben. — felperes keresetének helyadva. — Zeman Dániel felperesnek, özv. Gálk Anna és t. ellen tulajdonjog iránti perben. — felperes keresetével elutasítva, alperes viszonykeresetének helyadva. — Özv. Baroch Kohn Reginának, Bernfeld Ferj, Braun Gutmanné ellen zálogjog törőse iránti perben. — felperes keresetének helyadva. — Csemák Károly ügyvéd mint Rakay József csótömög gondnokának, Rakay sz Kapronczay Malvin ellen 6000 ftos kötelezően hatálybalépítés iránti perben. — felperes keresetének helyadva. — Palus Simonnak, Ehrenstein Ignác ellen zálogjog törőse iránti perben. — felperes keresetének részben hely adatot. — Grünfeld Izák és Maria felpereseknek, Borovszky István elleni birtokperben. — felperes keresetének helyadva. — Gaspárik Mihály és társainak, Gaspárik Anna és társai ellen ingatlanok tulajdona iránti perben. — felperesek keresetének helyadva.

Telefon.

Nyitrai megye és a m. nyelv. Megjött, majd kettő osztjuk, mert egy adagra sok volna.

T. Gy. Preziásai. Maga a prjedori szomszéd volt itt, sőt most is itt van. Azt értették minapi üzenetünkben.

R. I. Azt nem lehet tisztára mosni. Hagyjuk inkább. Hiszen a malomkerék is eleget fürdik és mégis fekete.

Kovács J. Léva. Ha nem jöhett az egész, készséggel hoznak belőle részletet is. Tudvalevőleg ezüst korszak cserepe is jó.

V. Apáthira. Sajnáljuk, megoszt: de hát kiesel bíba nem nagy baj

Felelős szerkesztő: dr. Toth János
Kiadó és laptulajdonos: Huszár István.

Nyitra város tanácsától.

733093. kig. sz.

HIRDETMÉNY.

Nyitra város tanácsa részéről ezenel közhírré tétetik, hogy a nyitrai határban (Davareány-pusztá) az úgynevezett „Nadró” erdősegből kiirtásra szánt 16,682 □ öl területen találtató **fa** folyó évi december hó 4-én

és következő napjain, a helyszínen nyilvános árverésen el fog adatni. Az árverés a megjelölt napokon mindenkor, d. e. 10 órákor veendő kezdetű.

Árverési feltételek:

1. A kiirtásra szánt területen találtató famennyiség tölgy, cser, szil és gyertyánfából áll, s az egész terület 148 hektárba osztva, törzsön, illetve labon fog eladás alá kerülni. Egy-egy hektárba körülbelül 30—60 db. fa van felvéve.

2. A vételár készpénzben fizetendő, s a vételáron felül még 5%-nyi pótlék fog számíthatni, mely utóbbi összeg a fővadászt illeti — felügyelet és kezelési címén.

3. A megvett fa úgy tartható le, illetve vágható ki, hogy a földtől számítva 10 centiméter magas törzsek maradjon.

4. A megvett fa az árveréstől számítva 4 hét alatt okvetlenül elszállítandó. Nyitra, 1893. nov. 22-én.

A városi tanács.

A nagymányai uradalom tulajdonát képező és a nagysurányi állomáshoz egy óra járásnyira fekvő szencsei erdőben 20 hold területű, tővön álló, sudár növési

fenyves

eladó. Az egyenes szállfák épület-anyagnak igen alkalmasak; — a selejtesebbek pedig mint tüzelő-anyag értékesíthetők.

Bővebb felvilágosítással szolgál Nagy-Mányán (Barsm.) 85. 2-3

Az uradalom kezelősege.

Nyitrai Népbank zálogkölesön-osztálya.

ZÁLOG-ÁRVERÉS

1893. évi december hó 12-én.

Mindazon **ékszerek és zálogtárgyak**, melyek 1893-ik évi június hó végéig ki nem váltattak, vagy át nem irattak, **f. évi december hó 12-én a Nyitrai Népbank** termében délután 2—4 óráig tartandó nyilvános árverésen eladatni fognak. Fizetési halasztások csak 10% lefizetése mellett történhetnek. Hogy az árverés napján minden zavarnak eleje vetessek, megjegyzendő, hogy azon zálogtárgyakat, melyeknek határideje már lejárt és az árverésre kiszemeltetett, sem kiváltani, sem átírni nem lehet. Nyitra, 1893. évi november hó 18-án.

Az igazgatóság.

Mindennemű műtrágya.

A magas kormány kezdeményezése folytán 3,000,000 frt alaptőkével alapított

Hungária műtrágya-, kénsv- és vegyi ipar részvény-társaság

ajánlja saját gyártmányu, liszta kénssalval feltárt, elismert kitűnő minőségű műtrágyáit: **csontliszt-, spodium-, ammoniak és ásványi superphosphatokat, párolt csontlisztet,**

THOMAS-SALAKOT,

chilisalétromot, kénsvavas kálit és ammoniakot; különlegességeket, mint: **szőlő-, répa-, rét-, kender- stb. trágyát** és mindennemű egyéb műtrágyát. — Talaj-elemzések díjmentesen eszközöltenek. — Felvilágosítással és árjegyzékkel készségesen szolgál gyáraink központi irodája: **VI., Váci-körút 21. sz.** (Iparudvar), hová a levelek és megrendelések intézendők. — Telefon-szám 882.

5. 48—52.

Thomas-Salak.